

MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN

**BULETINUL MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN
SERIA ARHEOLOGIE**

2 - 2010

**Editura Renaissance
București
2010**

MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN

BULETINUL MUZEULUI JUDEȚEAN TELEORMAN. SERIA ARHEOLOGIE 2

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef:

Dr. Ecaterina Țânțăreanu, *Muzeul Județean Teleorman*

Membrii:

Dr. Radian R. Andreescu, *Muzeul Național de Istorie a României*

Dr. Abraham van As, *Leiden University*

Dr. Douglass W. Bailey, *San Francisco State University*

Dr. Ioana Bogdan-Cătănicu, *Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan'*

Dr. Sabin Adrian Luca, *Universitatea 'Lucian Blaga' din Sibiu, Muzeul Național Brukenthal*

Dr. Steve Mills, *Cardiff University*

Dr. Cristian Schuster, *Universitatea din București, Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan'*

Dr. Laurens Thissen, *Thissen Archaeological Ceramics Bureau, Amsterdam*

Secretar de redacție:

Drd. Pavel Mirea, *Muzeul Județean Teleorman*

Coperta: farfurie smălțuită, sec. XIV, descoperită la Zimnicea, colecția Muzeului Județean Teleorman (desen de Cătălina Dănilă)

Traduceri din limba engleză: Pavel Mirea

Tehnoredactare: Pavel Mirea și Pompilia Zaharia

Colegiul de redacție nu răspunde de opiniile exprimate de către autori.

Correspondența, manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb se vor trimite Colegiului de redacție, pe următoarea adresă: MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN, str. 1848, nr. 1, cod poștal 140033, ALEXANDRIA, jud. Teleorman, ROMANIA sau prin email: muzjudteleorman@yahoo.com; ecaterinaan@yahoo.com; pavelcmirea@yahoo.com.

Volum editat cu sprijinul Consiliului Județean Teleorman

Editura Renaissance 2010
www.editurarenaissance.ro
(Editură recunoscută C.N.C.S.I.S.)
Editor: Sorin Alexandru ȘONTEA
Telefon/fax: 031.808.91.97/0744.652118
E-mail: sorinsontea@rdslink.ro

©Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii

ISSN 2065-5290
Tipar: ABSTRACT MEDIA SRL
Tel/fax: 031.808.91.97

SUMAR
CONTENTS

Adina BORONEANȚ Ostrovul Corbului - o discuție asupra mormintelor mezolitice și neolitice timpurii <i>Ostrovul Corbului. Mesolithic and Neolithic burials - a discussion</i>	5
Abraham VAN AS 'How and why?' The Neolithic pottery from Teleor 003, Teleor 008 and Măgura-Bran, Teleorman River Valley, southern Romania 'Cum și de ce?' <i>Ceramica neolitică de la Teleor 003, Teleor 008 și Măgura-Bran,</i> <i>valea râului Teleorman, sudul României</i>	29
Alin FRÎNCULEASA, Octav NEGREA Un sit din epoca neo-eneolitică în zona colinară a Munteniei - Seciu, jud. Prahova <i>A Neolithic site in the hills area of Walachia - Seciu, Prahova County</i>	45
Pavel MIREA, Ion TORCICĂ Locuirile neolitice și eneolitice din zona Vistireasa, com. Nanov, jud. Teleorman. Note preliminare <i>Neolithic and Eneolithic habitations from Vistireasa, Nanov, Teleorman County. Preliminary Notes</i>	69
Ana ILIE, Iulia Neaga Câteva date despre o posibilă producție metalurgică în <i>tell</i> -ul de la Geangoești <i>Some data about possible metallurgical production to the Geangoiesti tell-settlement</i>	79
Ion TORCICĂ Observații asupra unor vase gumelnițene cu perforații din <i>tell</i> -ul de la Vitănești 'Măgurice', jud. Teleorman <i>Remarks on some Gumelnița perforated vessels from 'Măgurice' tell settlement, Vitănești,</i> <i>Teleorman County</i>	99
Dragoș MĂNDESCU Sur la chronologie des habitations du type Alexandria <i>Asupra cronologiei așezărilor de tip Alexandria</i>	107
Bogdan CIUPERCĂ, Pavel MIREA Sud - Vestul Munteniei în secolele VIII - X <i>The south-west of Walachia in VIII - X centuries</i>	115
Ecaterina ȚÂNȚĂREANU Observații asupra ceramicii smălțuite - artistice de la Zimnicea, jud. Teleorman <i>Observations on glazed pottery from Zimnicea, Teleorman County</i>	163
Steve MILLS The Contribution of Sound to Archaeology <i>Contribuția sunetului în arheologie</i>	179
Cătălin LAZĂR Considerații teoretico-metodologice privind studiul practicilor funerare (II): Contribuțiile arheologiei <i>The theoretical and methodological considerations concerning the study of funerary practice (II):</i> <i>the contribution of archaeology</i>	197
Piotr JACOBSSON Optically Stimulated Luminescence as a tool in environmental archaeology <i>Luminiscenta Stimulată Optic ca instrument în arheologia de mediu</i>	227
Colaboratori <i>Contributors</i>	237

UN SIT DIN EPOCA NEO-ENEOLITICĂ ÎN ZONA COLINARĂ A MUNTENIEI - SECIU, JUD. PRAHOVA

Alin FRÎNCULEASA
Octav NEGREA

Abstract: *The archaeological site of Seciu was discovered fortuitously in the middle of the 1970's and investigated by E. Comsa. The results are unpublished. The site of Seciu ('To the Firemen') is almost destroyed by modern houses and farms. In the 1990's a house was built in the middle of the site. In the summer of 2009 we carried out a rescue excavation because a landowner wanted to build a house that would impact the eastern area of the site. The archaeological investigations identified two habitation levels dated to the early Neolithic and the Eneolithic. In the Eneolithic level several burnt houses were partially identified associated with pottery, stone, flint, horn and copper tools and anthropomorphic and zoomorphic figurines. The Eneolithic level is characterized by vertical stratigraphy; the early Neolithic is inconsistent. Based on the archaeological finds, the first level belongs to the Starčevo culture and the second to the Gumelnița culture. In this article we introduce our scientific research methodology and some preliminary data concerning the site.*

Rezumat: *Situl arheologic de la Seciu a fost descoperit întâmplător la mijlocul anilor 70, fiind cercetat de E. Comșa. Rezultatele sunt inedite. Precizăm că situl arheologic Seciu 'La Pompieri' este distrus în cea mai mare parte a sa de mai multe case și gospodării moderne. La mijlocul anilor 90 în centrul acestuia a fost construită o casă. În vara anului 2009 am efectuat cercetări arheologice preventive. În urma cercetărilor arheologice au fost identificate două nivele de locuire datând din neoliticul timpuriu, respectiv eneolitic. În nivelul de locuire eneolitic au fost surprinse parțial mai multe locuințe incendiate. Au fost descoperite alături de ceramică, piese din piatră, silex, corn, cupru, plastică antropomorfă și zoomorfă. Nivelul eneolitic este caracterizat de o stratigrafie verticală, cel neolitic timpuriu este inconsistent. Pe baza materialului arheologic descoperit, primul nivel de locuire aparține culturii Starčevo-Criș, iar al doilea culturii Gumelnița. În rândurile de mai jos am dorit să introducem în circuitul științific câteva date preliminare privind cercetările arheologice derulate la Seciu.*

Keywords: *Neolithic; Eneolithic; dwellings; pots; hill; chronology.*

Cuvinte cheie: *neolitic; eneolitic; locuințe; vase; deal; cronologie.*

Introducere

Cercetarea unor obiective arheologice atribuite epocii neo-eneolitice în zona colinară din nordul Munteniei nu a fost o preocupare constantă. Sunt de remarcat câteva situri arheologice, în care au fost realizate cercetări arheologice, situate în localitățile Aldeni, Sărata-Monteoru, Bălănești, Retevoiești, Tigveni, Pietroasele etc, iar mai recent Mălăieștii de Jos, Coțatcu, Urlați. Deși reduse cantitativ, în raport cu zona Dunării de Jos, cercetările arheologice au precizat câteva aspecte de real interes. Astfel, în nord-nord-estul Munteniei (dar și sudul Moldovei) se naște și evoluează aspectul cultural Stoicani-Aldeni. Acesta își are originea în contactul unor elemente culturale din nordul Munteniei și ale unora din centrul și sudul Moldovei, pe un orizont crono-cultural Gumelnița faza timpurie și Precucuteni III/Cucuteni timpuriu. Mai evidențiem cercetările de la Sudiți, jud. Buzău, pe baza cărora a fost definit aspectul Sudiți (Teodorescu 1966). De asemenea, cercetările de la Brătești, dar și de la Retevoiești sau Tigveni vor determina definirea aspectului Brătești (Tudor 1977, 1978).

În vara anului 2009 Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova a efectuat cercetări arheologice preventive în cartierul Seciu, orașul Boldești-Scăieni, în punctul 'La Pompieri'. Cercetarea a fost necesară deoarece urma ca situl arheologic identificat în respectivul punct să fie afectat de construirea unei *case de vacanță*.

Obiectivul arheologic de la Seciu 'La Pompieri' a fost descoperit întâmplător la mijlocul anilor '70, iar în anul 1976 sau 1978 E. Comșa a realizat aici cercetări arheologice. Se pare că au fost trasate două secțiuni, rezultatele sunt încă inedite. Alături de ceramică au fost descoperite mai multe statuete antropomorfe din lut, dintre care două de tip cu rochie clopot, o pintaderă cu decor în volută. Pe un fragment ceramic a fost identificată amprenta unei semințe de *trititicum sp.* (Cârciumaru 1996: 114). Câteva piese după ce au stat expuse în primăria din Boldești-Scăieni, se află în colecția profesorului I. Dumitru (o pintaderă, trei statuete antropomorfe, câteva unelte, o imitație de dălțiță modelată din lut). Ceramică fragmentară și o statueta antropomorfă din categoria celor cu 'rochie' (Frînculeasa 2004: 28, Pl. 5:2), se află în colecția Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova.

Situl arheologic Seciu 'La Pompieri' este situat la altitudinea de 372 m, având coordonatele geografice 45° 02,001" N, 26° 04,382" E. Din punct de vedere geomorfologic ne aflăm în zona dealurilor subcarpatice. Obiectivul arheologic se află pe un bot de deal, la est, sud și nord fiind delimitat de văi adânci, accesul făcându-se pe latura de vest. La nord-est, la baza dealului curge spre est râul Bucovel (un afluent al Teleajenului), ce își are izvoarele în această zonă.

Precizăm că situl este distrus în cea mai mare parte a sa. La mijlocul anilor `90 în centrul acestuia a fost construită o casă. De asemenea pe latura de sud este suprapus/tăiat de drumul județean 232 ce face legătura între Seciu și satul Gâlmeanca, nivelul acestuia de utilizare fiind în acest moment sub nivelul depunerii arheologice. Terenul ce urma să fie descărcat de sarcină arheologică, are o deschidere la drumul județean maximă de 13 m, iar la nord de 11 m, era singurul neafectat de construcții. Are aspectul unei fâșii orientată aproximativ sud-nord, lungă de peste 60 m, și se află pe limita de est a sitului arheologic. Partea de sit aflată pe terenul respectiv are lungimea de 25 m și lățimea de aproximativ 10 m. În prezent terenul pe latura de est prezintă, datorită intervențiilor moderne, o pantă lină de aproximativ 10°, în vechime fiind probabil ceva mai abruptă. Partea de nord are o pantă accentuată de peste 30°, diferența altimetrică maximă dintre limitele de sud și nord ale proprietății fiind de peste 8 m.

Metoda de cercetare

Metoda de cercetare a fost adaptată necesității de a descărca terenul de sarcină arheologică într-un timp relativ scurt. Conform documentației înaintată de proprietar, construcția ce urma să fie realizată acoperă o suprafață de 34 mp. S-a preferat descărcarea unei suprafețe ceva mai mari de teren, deoarece în viitor probabil se vor construi diverse dependințe specifice unei gospodării, ce nu vor necesita autorizații de construcție (Pl. II, III).

Au fost trasate patru secțiuni și două casete. Secțiunile au fost trasate de-a lungul proprietății, având orientarea aproximativ sud-nord. Au avut următoarele dimensiuni: S. I=21,30x1,5 m; S. II=16,20x1,5 m; S. III=8x0,60 m; S. IV=7,5x1 m; caseta 1=2x2,10 m; caseta 2=3x1,5 m. Secțiunea S. I a fost trasată la marginea de vest a proprietății, la aproximativ 1,5 m est de proprietatea de la numărul 131 A. Secțiunea S. II a fost trasată la 0,5 m est de S. I, iar S. III la 0,80 m de S. II. Secțiunea S. IV a fost trasată paralel cu latura de est a *casei de vacanță*, la 2,5 m de aceasta. S. II în zona carourilor 1-2 a fost lărgită spre est cu 1 m, astfel în zona acestor carouri avea lățimea de 2,5 m. Caseta 1 a fost trasată în zona beciului casei și a suprapus parțial S. II. Caseta 2 a fost trasată la 0,5 m est de S. II și la 1 m sud de colțul de sud-est al casei (Pl. III). Suprafețele săpate au acoperit în total 85 mp.

Stratigrafia

Depunerea arheologică variază ca grosime în funcție de zona abordată. Dacă exceptăm nivelul arabil, dar în care apar totuși materiale arheologice rulate, întoarse de plug, depunerea arheologică are grosimea maximă de circa 1,30 m, spre marginile de nord și est având în jur de 0,50 m. De jos în sus stratigrafia sitului este următoarea:

- nivel natural gălbui, nisipos;
- nivel cultural, culoarea maronie, argilos, pigmentat cu chirpici ars, grosime 0,20-0,30 m, aflat imediat deasupra sterilului;
- nivel cenușiu, argilos, pigmentat cu chirpici ars, lemn ars, rare fragmente ceramice, gros de 0,20 m;
- nivel cultural, culoare diferită în funcție de tipul de depunere (verzuie, maronie, roșiatică, gălbuie); prezent chirpiciul ars, cenușa, gunoiul menajer, podelele din lut gălbui; grosime 0,30-1,10 m; am observat că acesta se afla imediat deasupra stratului cultural anterior; stratul arheologic se subțiază spre nord mulându-se pe panta actuală a terenului ce are peste 30°;
- arabil, culoarea maroniu-roșcat (datorită pigmentului de chirpici întors de plug), gros de 0,20-0,30 m; și în acest strat apar materiale arheologice din epoca eneolitică.

Din punct de vedere cultural depunerea arheologică are două etape de locuire. Depunerea aflată la baza nivelului arheologic are grosimea de 0,20-0,30 m. Are culoarea maronie, pigmentată cu chirpici ars. Materialul descoperit, destul de sărăcăcios, constă în ceramică fragmentară, oase de animale. Pe baza materialului am putut încadra acest nivel arheologic în cultura Starčevo-Criș. Nivelul al doilea de locuire, cu grosimi variabile în zona centrală, are aproximativ 1,30 m, iar la nord în marginea sitului are 0,30 m. Este caracterizat de prezența chirpiciului ars ce are grosimi de la 0,15 m la 0,45 m. De asemenea, în acest nivel de locuire un alt strat consistent are culoarea verzuie, este

friabil, prăfos, bogat în ceramică fragmentară, oase de animale. Acest strat îl considerăm rezultat al unor depuneri menajere.

Nivelul de locuire eneolitic Complexele arheologice

Am identificat trei tipuri de complexe arheologice, respectiv locuințe, gropi, zone menajere. Toate locuințele identificate sunt incendiate (Pl. III). Se prezintă sub forma unor aglomerări de chirpici ars, compact sau mai puțin compact, groase de 0,15-0,45 m. Sunt locuințe de suprafață, care au podina din lut de culoare gălbuie, groasă de 0,08-0,12 m. Am descoperit și câteva urme de gropi de par, ce au diametrul de 0,25-0,40 m. Datorită cercetării restrânse și a distrugerii sitului am identificat parțial locuințele, cea mai bine surprinsă fiind locuința L. 1. A fost identificată în S. I, S. II, parțial caseta 2, în zona □ 1-2, parțial □ 3, la adâncimea de -0,30-0,55 m. Stratul de chirpici este compact, la partea superioară este roșu-cărămiziu, iar la cea inferioară are culoarea negricioasă. Podeaua este din lut galben, cu grosimi ce nu depășesc 0,10-0,12 m, amenajată într-un plan relativ orizontal. Sub chirpici am descoperit câteva vase întregi sau întregibile. Nu am descoperit vatra, dar în profilul de sud a lui S. II am descoperit lentile de cenușă.

O altă locuință identificată este L. 2. A fost descoperită în S. I și S. II, în □ 4-5 la adâncimea de 0,60-0,65 m. Apare ca o masă de chirpici ars oxidant, groasă de 0,20-0,25 m. Sub chirpiciul nu foarte compact am descoperit mai multe vase întregibile de mici dimensiuni, dar și un vas de mari dimensiuni, din categoria celor de provizii, decorat cu barbotină. Podeaua este din lut galben, cu grosimi ce nu depășesc 0,10-0,12 m, amenajată într-un plan relativ orizontal. Am surprins și trei gropi de par, având diametre de 0,25 m și 0,35 m.

Locuința L. 3 a fost descoperită în S. I și S. II, în □ 7-9, la adâncimea de 0,45-0,50 m. Apare ca o masă de chirpici ars oxidant, groasă de 0,20-0,25 m. Întră în profilul de vest al S. I. Sub chirpiciul nu foarte compact am descoperit foarte puțină ceramică. Podeaua este din lut galben, cu grosimi ce nu depășesc 0,08 m, amenajată într-un plan relativ orizontal. Am surprins și trei gropi de par, având diametre de 0,55 m și 0,40 m.

Locuința L. 4 a fost descoperită în S. II, caseta 2, în zona □ 4-5, la adâncimea de 0,40-0,60 m. Apare ca o masă de chirpici ars oxidant, groasă de 0,10-0,15 m. Sub chirpiciul nu foarte compact am descoperit foarte puțină ceramică. Podeaua este din lut galben, cu grosimi ce nu depășesc 0,05 m, amenajată într-un plan relativ orizontal.

Un fragment de locuință (L. 5) l-am identificat în S. II, □ 1, la adâncimea de 1,25-1,40 m. Apare ca o masă relativ compactă de chirpici ars, groasă de 0,12-0,15 m. Sub masa de chirpici am descoperit câteva fragmente ceramice. Aceasta pare să fie, alături de L. 6, din punct de vedere stratigrafic, cea mai veche locuință cercetată. Este plasată la baza depunerii arheologice eneolitice. Pentru primul nivel de locuire situația pare diferită, în plan orizontal dispunerea altimetrică variază datorită evoluției ulterioare a așezării. Astfel L. 6 dispusă în marginea așezării și care pare să aparțină tot celui mai vechi nivel de locuire, apare la adâncimea de maxim 0,60 m, iar L. 5 la 1,20-1,40 m. Aceste diferențe altimetrice arată o concentrare a locuirii spre zona centrală a așezării, dar și posibile amenajări, terasamente sau nivelări ale terenului pentru amenajarea de locuințe, surprinse de noi în zona L. 3 sau L. 4.

Locuința L. 6 a fost identificată în S. III și S. IV, în zona □ 3-5, la adâncimea de 0,45-0,60 m. Apare ca o masă de chirpici ars oxidant, groasă de 0,10-0,15 m. Sub chirpiciul nu foarte compact am descoperit foarte puțină ceramică. Podina este din lut galben, cu grosimi ce nu depășesc 0,05 m, amenajată într-un plan relativ orizontal.

Am descoperit și zone cu depuneri 'menajere' consistente. Nu am identificat gropi menajere, ci suprafețe în care au fost aruncate materiale ce pot intra la un moment dat în categoria 'gunoaielor'. Am definit acest tip de complex ca 'zonă menajeră', prezent de altfel în *tel-*urile gumelnițene de pe valea Dunării. Sunt caracterizate ca suprafețe bogate în ceramică fragmentară, mai rar întregibilă, statuete fragmentare, unelte fragmentare, rupte sau epuizate, foarte multe oase și coarne de animale, cenușă, chirpici nears și mai puțin ars, lemn ars, cochilii de melci. Aceste zone menajere sunt amplasate deasupra și sub locuințe incendiate și abandonate, dar și în spațiul aflat între acestea. Grosimea variază ajungând până la 0,50 m. Depunerea menajeră are culoare gălbuie-verzuie, friabilă când săpătura este proaspătă, la uscare devine prăfoasă. Probabil este bogată în cenușă, dar și resturi de pereți provenind de la locuințe neincendiate. Remarcăm bogăția de material dur de origine animală. De asemenea am descoperit multe cochilii de melci. Faptul că acest 'strat' este relativ compact și în același timp orizontal, indică, probabil, o nivelare realizată înaintea construirii locuințelor din nivelul superior.

Alte complexe descoperite constau în câteva gropi ce taie alte complexe arheologice. În general sunt de mici dimensiuni (0,60 m diametrul) și puțin adânci (0,20-0,40 m). O groapă ceva mai mare a fost descoperită în S. I. Aceasta are diametrul de 0,80 m, se adâncește în nivelul de locuire neolitic timpuriu. Mai remarc și câteva gropi contemporane ce au deranjat complexele arheologice eneolitice.

Materialele arheologice

Ceramica

A fost descoperită o cantitate foarte mare de material ceramic, în general în stare fragmentară. Cea mai mare parte a ceramicii a fost descoperită în 'zonele menajere'. Din zonele menajere s-au restaurat puține vase. Ceramica a fost recuperată și din locuințe. Remarc totuși că sub dărâmăturile de pereți ale locuințelor a fost descoperită relativ puțină ceramică. Cu excepția locuințelor L. 1 și L. 2, în celelalte locuințe nu a fost descoperită ceramică întregibilă. În general vasele întregibile sunt cele de dimensiuni mici, dar și medii. Ceramica grosieră este în cea mai mare parte în stare fragmentară.

Ceramica descoperită respectă caracteristicile specifice epocii și aparține categoriilor grosieră, semifină și fină (Pl. IV-VII). Ceramica a fost arsă atât reducător, având culoarea cenușie sau negricioasă, cât și oxidant, având culoarea gălbuie sau roșiatic-portocalie. Uneori are aspectul unei ceramici lustruite. Foarte multă ceramică este arsă secundar.

Ceramica grosieră, modelată oarecum neglijent, are pereții de până la 3 cm grosime, decorată cu barbotină, pe tot corpul sau parțial. Uneori este decorată cu incizii sau pictată cu roșu crud. În general vasele sunt de dimensiuni mari, dar și medii. Ca degresant este utilizată ceramica pisată, nisipul grosier, uneori pietricele.

Ceramica semifină este modelată îngrijit, ca degresant este folosit nisipul, mai puțin ceramica pisată. Ceramica este arsă reducător predominant față de cea arsă oxidant. Din această categorie fac parte, în general, castroanele și străchinile, dar și alte forme precum vasele borcan, vasele de provizii, *askoi*. Această categorie de vase este mai rar decorată, fiind prezentă ca modalitate de decorare incizia, excizia largă sau pictura cu roșu crud.

Ceramica fină este modelată îngrijit, ca degresant a fost folosit nisipul fin. Pereții vaselor sunt subțiri, arderea este de cele mai multe ori reducătoare, mai rar oxidantă. Din această categorie fac parte, în general, cupele/paharele, castroanele de dimensiuni mici, dar și alte forme. Ceramica este decorată prin incizie, imprimare, canelură, lustruire, pictură. Există și vase nedecorate.

O categorie ceramică specială este cea a vaselor miniaturale, modelate din ceramică fină sau semifină. În general sunt modelate în miniatură tipuri de vase întâlnite în așezare.

Ca forme ceramice întâlnim toată gama de forme specifice nivelului de locuire eneolitic. Remarcăm vasele de provizii, străchinile de diferite tipuri și subtipuri, castroanele de diverse dimensiuni și forme, cupele, capacele, vasele borcan, vase cu corpul sferoidal, suporturi de tip colac sau conici, strecurătoarele, polonicele. Toate aceste categorii au o gamă variată de subtipuri. O categorie aparte o reprezintă vasul de tip *askos* (Pl. VII:2). De asemenea mai remarcăm un vas tubular, curbat, fragmentar, ce pare să fie un *rhyton* (Pl. V:12; VII:4). Au fost descoperite vase cu perforații ce pot fi categorisite drept strecurători (Pl. IV:6; VII:5). O străchină de mari dimensiuni de formă tronconică, cu buza rotunjită la interior, are diametrul gurii de aproximativ 0,65 m.

O parte importantă din ceramica de la Seciu este decorată. Remarcăm mai multe modalități de a decora vasele: prin barbotinare, incizare, canelare, imprimare, pictare, lustruire. Pictura este realizată cu alb sau roșu, mai rar cu grafit. Dacă pictura cu alb s-a realizat înainte de ardere, cea cu roșu a fost realizată după ardere. Cu roșu crud sunt acoperite suprafețe mari din vas sau umplute spații delimitate prin incizie (Pl. V:4, VI:7). Cu alb sunt realizate benzi subțiri, verticale, orizontale, oblice, formând de multe ori registre (Pl. IV:10). Cu buline albe circulare a fost decorat cu castronaș imediat sub buză. Ceramica fină este decorată atât cu ajutorul picturii, dar și prin incizie, imprimare, canelură, lustruire. De foarte multe ori coexistă pe vase decorurile incizate cu cel pictat cu roșu crud, acesta din urmă acoperind zone delimitate de incizii, registre hașurate. Ceramica grosieră, dar și cea din categoria celei semifine este decorată cu barbotină, pe tot corpul sau parțial, uneori gâtul, sau partea inferioară rămân nedecorate. Există vase modelate din pastă grosieră pictate la exterior cu roșu crud. Din toate cele trei categorii expuse, o mare parte din ceramică este nedecorată.

Cu ajutorul canelurii sunt decorate vasele din categoria fină, în special cupele, dar și vase de dimensiuni ceva mai mari, din categoria semifină. În general canelura este dispusă pe orizontală mai rar oblic sau pe verticală pe corpul vaselor, uneori pe gât în cazul cupelor sau castronașelor.

Decorul imprimat constă în 'gropițe' de formă elipsoidală sau circulară, realizate pe cupe, dispuse simetric pe corpul vaselor sau gât. Decorul pictat cu roșu crud, în general, acoperă părți importante din vas, uneori în registre delimitate de incizii. Pictura cu alb constă în benzi subțiri dispuse orizontal, oblic, mai rar vertical, uneori organizate în motive unghiulare.

Decorul lustruit este prezent mai rar, pe vase din categoria ceramicii fine, rar pe cele semifine. Decorul incizat prezent pe vasele fine sau semifine constă în hașuri organizate în registre, linii orizontale, verticale, oblice, volute, spirale. Câteva fragmente ceramice sunt decorate cu 'paranteze', prin 'ciupire' sau cu 'unghia'.

Unelte. Armele

Au fost descoperite doar câteva unelte din silex, toate fragmentare (Pl. VIII:6-9, 12). Silexul are culoarea maronie, cenușie sau negricioasă. De asemenea, am descoperit și deșeuri de prelucrare. Piese sunt reprezentate de lame și răzuitoare. Răzuitoarele folosesc ca suport lamele. A fost descoperit și un vârf de săgeată, formă triunghiulară, bipolar, fără peduncul de înmănușare (Pl. VIII:11). Subliniem apariția unor piese din silex de culoare negricioasă, translucid, categorie atribuită platformei moldovenesti.

Din piatră am descoperit doar câteva unelte, între care remarcăm o dălțiță șlefuită. Are formă trapezoidală (Pl. VIII:10). De asemenea au fost descoperite foarte multe râșnițe, frecătoare, mai rar percutoare. Râșnițele sunt realizate din piatră de râu.

Industria materiilor dure animale (IMDA)

Unelte modelate din os sunt relativ numeroase. Remarcăm prezența dălțițelor, străpungătoarelor sau sulelor. Un străpungător este șlefuit pe tot corpul, fiind circular în secțiune (Pl. VIII:2). Din corn au fost descoperite multe piese, întregi sau fragmentare. Cele mai multe sunt modelate din corn de cervide. A fost descoperită o piesă întreagă, perforată vertical în zona centrală, ce are aspectul unui ciocan alungit (Pl. VIII:1). Tot din corn remarcăm un 'ciocan' păstrat parțial, ce are gaură de înmănușare transversală (Pl. VIII:5). Mai evidențiem prezența străpungătoarelor realizate din coarne de cervide.

Plastica

Plastica antropomorfă și zoomorfă este modelată după canoanele plasticii gumelnițene. Apare mai ales abandonată, fiind descoperită în depuneri menajere, rar în locuințe. Plastica antropomorfă este toată fragmentară (Pl. IX). Apar statuete feminine cu rochie și brațele dispuse în orantă. Sâni sunt reprezentați prin două pastile aplicate (Pl. IX:2, 3). De asemenea au fost descoperite statuete modelate în poziție verticală, având fundul profilat. Remarcăm și un cap antropomorf, realist modelat, se observă ochii, bărbia și maxilarul, găurile în urechi pentru prinderea cerceilor (Pl. IX:1). Fața statuetelor este realizată prin presarea lutului moale, nasul fiind reprezentat de nervura rezultată din această acțiune. Capul era modelat separat și atașat de corp, urmele unei perforații verticale, la baza gâtului, fiind observate la una din statuetele cu rochie. Pe spatele unei statuete au fost incizate motive geometrice constând în două romburi (Pl. IX:4), decor specific plasticii antropomorfe gumelnițene din lut (Andreescu 2002: 44). Un cap antropomorf a fost modelat ca protomă atașată pe un vas păstrat fragmentar (Pl. IX:9).

O altă reprezentare antropomorfă descoperită este un *phalus* tubular modelat din lut (Pl. IX:7). Există cercetători ce dau o interpretare diferită a acestei categorii de piese ca fiind instrumente de tip suflai (Brudiu 2001). Astfel de piese au fost descoperite atât în mediul cultural Gumelnița, la Brăilița, Gumelnița, Suceveni, dar și Cucuteni, la Frumușica, Hăbășești, Izvoarele, Berești, Văleni, Trușești, Târgu Ocna-Podei etc (Brudiu 2001). De asemenea la Seciu a fost descoperit un picior antropomorf de tip 'calapod', modelat din lut. Lungimea acestuia este de 108 mm, iar înălțimea de 97 mm. Are reprezentată glezna, lipsind alte detalii, nu are orificiu (Pl. IX:8). Picioare de tip 'calapod' au fost descoperite atât în așezări gumelnițene, la Medgidia, Gumelnița, Șeinoiu, Căscioarele, Plosca, sau Sălcuța la Slatina, cât și cucuteniene, la Frumușica (Șimon și Șerbănescu 1987). De asemenea au fost descoperite în mediu cultural contemporan în Bulgaria, la Zavet, Ruse (Șimon și Șerbănescu 1987: 31). La Seciu am descoperit și un picior provenind probabil de la un vas antropomorf (Pl. IX:10).

Plastica zoomorfă, relativ numeroasă, este reprezentată de piese fragmentare (Pl. X). Sunt animale modelate realist, au dimensiuni de câțiva centimetri. Remarcăm o piesă păstrată ceva mai bine, ce are împunsături pe corp (Pl. X:4). Au fost descoperite și protome zoomorfe (Pl. X:5).

Podoabele

La Seciu a fost descoperit un ac de păr realizat din cupru (Pl. VIII:4). Are lungimea de 11,5 cm. Este circular în secțiune. Partea superioară se păstrează parțial, de aceea este dificil să precizăm dacă avea volute sau capul era bilobat. În urma analizei spectrale a reieșit că acul este confecționat din cupru. Nu au fost detectate alte elemente cum ar fi argintul, plumbul, arsenul¹.

Descoperirile antropologice

În S. II, caroul 2, la adâncimea de 0,50/0,60m în zona menajeră de sub L. 1 a fost descoperită o mandibulă umană². Aceasta s-a păstrat în două fragmente: de la condilul stânga până la molarul 1, lipsește o porțiune din corp până la premolarul 4, iar celălalt fragment se continuă de aici până la condilul dreapta și prezintă următoarele lipsuri: condilul stânga și dreapta, procesul coronoid dreapta. Mandibula provine de la un individ adult (35 - 45 de ani), posibil de sex masculin.

În ce privește dentiția sunt prezenți: premolarul 4 stânga, incisivul 2 dreapta, caninul dreapta, premolarul 4 dreapta, molarul 1 și 2 dreapta. Alveole prezente, dar cu dinții pierduți postmortem: molarul 3 stânga, premolarul 3 stânga, caninul stânga, incisivul 1 și stânga, incisivul 1 dreapta. Dinți pierduți în timpul vieții sunt molarul 1 și 2 stânga cu resorbția alveolei și premolarul 3 cu același fenomen; la acesta din urmă se observă la rădăcină un abces vindecat care a afectat și premolarul 4. Corpul mandibulei de la molarul 3 și până la premolarul 4 stânga este redusă dimensional, posibil din cauza căderii molarilor, care în prealabil au prezentat abcese. Atât lipsa condililor și a procesului coronoid dreapta, cât și a porțiunii de corp mandibular de pe stânga pot fi perimortem și cauzate de lovituri intenționate cu un corp dur.

Date arheozoologice³

Materialul arheozoologic de la Seciu a fost descoperit cu preponderență în 'zonele menajere'. Prelevarea materialului s-a făcut direct. Lotul descoperit, relativ numeros, constă în oase de mamifere, dar și coarne. De asemenea au fost descoperite cochilii de melci. Ca specii domestice predomină *Bos taurus*, urmat de ovicaprine și *Sus domesticus*. Au fost descoperite și oase de *canis familiaris*. La Seciu ponderea faunei sălbatice este la același nivel cu cel al animalelor domestice (Tabel 1). Predomină *Cervus elaphus* și *Sus scrofa*. Apar în proporții mai mici *Capreolus capreolus*, *Bos primigenius*, *Castor fiber*, *Lepus europaeus*, *Canis lupus*. Din oase și coarne au fost realizate și unelte.

Pentru nordul Munteniei analizele arheozoologice se rezumă la câteva loturi de oase prelevate la Aldeni, Drăgănești-Tecuci (Bălășescu, Radu și Moise 2005: 53), Lișcoteanca (Haimovici 1998), Însurăței (Moise 1999; Radu 1999), Glavacioc (Haimovici 2005), Uralți (Frînculeasa, Niță și Dumitrașcu 2008). În așezările din nordul Munteniei, cu excepția celei de la Seciu, predomină creșterea animalelor, ponderea mamiferelor domestice este mare, depășind la Lișcoteanca 88%, iar la Glavacioc peste 70%. Ca specii domestice predomină bovinele, urmate de ovicaprine și porcine situație remarcată și la Seciu. Câinele are o pondere redusă.

Legat de vânătoare informațiile pentru acest areal sunt și mai puține. La Aldeni au fost identificate speciile sălbatice *Martes martes*, *Cervus elaphus* (Bălășescu, Radu și Moise 2005: tabel 91). La Glavacioc speciile sălbatice ce reprezintă 13,54% sunt: *Bos primigenius*, *Sus scrofa*, *Cervus elaphus*, *Caprolueus caproleus* și *Meles melles* (Haimovici 1998: 284)⁴. La Teiu au fost descoperite unelte din coarne de *Cervus elaphus* (Nania 1967: 20). La Drăgănești-Tecuci fauna sălbatică ce are o pondere de aproape 7% este reprezentată de următoarele specii: *Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, *Meles meles*, *Equus ferus*, *Sus scrofa*, *Cervus elaphus*, *Capreolus capreolus*, *Bos primigenius*, *Lepus europaeus* (Bălășescu, Radu și Moise 2005: tabel 91). Materialul analizat de la Însurăței constă în resturi de oase de pește provenind de la speciile *Silurus glanis* (somnul), *Cyprinus carpio* (crapul), *Esox lucius* (știuca), *Stizostedion lucioperca* (șalăul), *Abramis brama* (plătica) și *Scardinius erythrophthalmus* (roșioara) (Radu 1999).

Din punct de vedere paleoeconomic așezările din acest areal, mai ales cele Stoicani-Aldeni, se aseamănă mai curând cu cele Precucuteni și Cucuteni, decât cu cele Gumelnițene din sudul Munteniei. Pentru așezarea de la Seciu, datele obținute sunt asemănătoare cu cele din sudul Munteniei. În cultura Gumelnița, mai ales în zona Dunării de Jos, crește ponderea vânatului și pescuitului. Uneori fauna sălbatică o depășește pe cea a animalelor domestice. În zona de sud comunitățile gumelnițene aveau și datorită mediului divers strategii de exploatare variate. Ponderea porcinelor crește simțitor față de culturile anterioare, ceea ce arată o sedentarizare sporită. Bovinele își păstrează rolul predominant, urmate de ovicaprine. Pescuitul se practica intens în apele din apropierea așezărilor. Au fost determinate un număr de 17 specii (Bălășescu, Radu și Moise 2005: 232). Din cochilii de *cardium*, *spondylus*, *dentalium* sunt realizate și podoabe.

Specii	nr. resturi
<i>Bos taurus</i>	46
<i>Ovis aries</i>	5
<i>Capra hircus</i>	10
ovicaprine	30
<i>Sus domesticus</i>	17
<i>Canis familiaris</i>	3
Bos taurus/Cervus elaphus	25
Sus domesticus/Sus scrofa	79
<i>Bos primigenius</i>	2
<i>Cervus elaphus</i>	48
<i>Capreolus capreolus</i>	8
<i>Sus scrofa</i>	43
<i>Canis lupus</i>	1
<i>Castor fiber</i>	3
<i>Lepus europaeus</i>	1
total determinate	321
total indeterminate	99
total mamifere	420

Tabel 1 Repartiția numerică a resturilor osteologice pe specii de mamifere (nivelul eneolitic).
The distribution of the mammals osteological remains (Eneolithic level).

Cronologia relativă

Pe baza materialului arheologic descoperit, așezarea poate fi încadrată în epoca eneolitică, cultura Gumelnița. Există câteva elemente ce permit încadrare descoperirilor în etapa A2 a culturii Gumelnița, fără să excludem posibilitatea ca așezarea să fie fondată undeva la sfârșitul etapei A1. În acest sens aș remarca puternicele influențe atribuite aspectului cultural Stoicani-Aldeni în ce privește ceramica fină. Subliniem analogiile cu ceramica eneolitică descoperită la Mălăieștii de Jos, o așezare aflată la nord-vest de cea de la Seciu. Dacă privim din perspectiva cronologiei relative, aceste două așezări au evoluat parțial contemporan. Legat de analogiile cu ceramica de la Mălăieștii de Jos, subliniem apariția în ambele așezări a unor vase de formă tronconică cu peretele perforat la care are atașat un 'jgheab' pentru scurgerea lichidului, tip de vas ce apare până în acest moment doar în zona dealurilor subcarpatice din nordul Munteniei. Vasul *askos*, statuetele antropomorfe cu rochie, apar în general în niveluri de locuire post Gumelnița A1. Vasele de tip *rhyton*, deși sunt puține descoperite, apar în niveluri gumelnițene A2 și B1 la Căscioarele, Vidra, Sultana, Stara Zagora (Marinescu-Bîlcu 1999-2000; Voinea 2005: 47). Mai evidențiem descoperirea unui vas cu corpul sferoidal și gât înalt având torți etajate, tip de vas prezent în așezări Precucuteni, dar și Stoicani-Aldeni, având în multe cazuri torțile antropomorfizate (Frînculeasa 2006b). Remarcăm în ce privește ceramica, apariția decorului cu 'paranteze' (Pl. VII:7), specific etapelor A2 și B1 ale culturii Gumelnița (Voinea 2005).

Acul de cupru ar putea fi un indicator cronologic. Acest tip de piesă apare la nord de Dunăre în etapele A2 și B1, deși la sudul fluviului astfel de ace au fost descoperite în nivele de locuire contemporane cu etapa A1 (Bem 1999-2000: 162; Mareș 2002). În nordul Munteniei astfel de ace au fost descoperite la Geangoești (Mihăiescu și Ilie 2003-2004: Pl. 8:5), Corbii Mari (Ilie 2005: 332, fig. 1b). Picioarele de tip calapod au fost identificate în orizonturi culturale Gumelnița A2-B1 (Șimon și Șerbănescu 1987: 31). Pintaderele sunt prezente în eneolitic, atât în așezări Gumelnița A2 sau Stoicani-Aldeni (Paveleț și Grigoraș 2006), dar și Cucuteni, etapa A2 (Popovici 2006) și A3 în cazul descoperirii de la Scânteia. Astfel de piese nu au fost încă descoperite în niveluri de locuire Boian sau Precucuteni (Popovici 2006: 177).

Nivelul de locuire neolitic timpuriu

La baza nivelului eneolitic, sub un strat de pământ cenușiu pigmentat cu chirpici ars, gros de aproximativ 0,20 m, am identificat un strat puțin compact, dar diferit din punct de vedere cromatic și al consistenței. Are grosimi de 0,20-0,25 m, este argilos-humos, de culoare maronie. Apare și chirpici ars, mărunțit. Nu am identificat complexe arheologice, ci numai materiale arheologice izolate

constând în ceramică fragmentară și oase de animale. Ceramica are pleavă în pasta arsă negricios în interior și roșiatică la exterior. Am descoperit și ceramică cu pictură roșie, cu angobă ce acoperă partea exterioară a vaselor (Pl. XI:1). Alte decoruri întâlnite sunt cele cu brâu alveolat, 'spic de grâu' (Pl. XI:3), 'fagure' (Pl. XI:6), barbotină. Ca forme sunt prezente vasele borcan, castroanele, străchinile. Castroanele au baza groasă, înaltă uneori de câțiva centimetri. Remarcăm descoperirea unui vas-altar ce poate fi încadrat în categoria celor zoomorfizate (Pl. XI:13). Piesa este compusă dintr-un vas tronconic modelat și atașat pe partea dorsală a unei reprezentări zoomorfe. Lipsește capul animalului pentru a putea determina genul. Acest altar pare să fie o combinație între cel zoomorfizat și cel cu recipient circular (Maxim 1999: 62). A mai fost descoperit un picior de altar (Pl. XI:12) ce la partea superioară are aplicate două pastile - 'ochi'. Vasele-altar sunt prezente în cultura Starčevo-Criș, frecvența lor crescând în ultimele etape (Maxim 1999; Buzea și Mateș 2008: 45-6). Nivelul arheologic aparține culturii Starčevo-Criș, probabil faza a III a, conform cronologiei Lazarovici (Lazarovici 1984).

Pentru nivelul neolitic au fost determinate opt resturi osteologice atribuite mamiferelor domestice, șapte fiind de *Bos taurus*, unul de ovicaprină, alte șase neputând fi determinate.

Concluzii

Pe baza cercetărilor de suprafață și preventive, a configurației actuale a terenului, am putut stabili că situl, cel puțin în etapa de locuire atribuită comunităților Gumelnița, avea diametrul de aproximativ 60 m. Avea o depunere arheologică groasă de maxim 1,60 m. A avut două faze de locuire, una atribuită culturii Starčevo-Criș, cealaltă culturii Gumelnița. Dacă locuirea neolitică timpurie, surprinsă în cercetări, a fost relativ modestă, cea eneolitică este de remarcat prin tipul de stratigrafie, ce are analogii cu cea din *tel/urile* gumelnițene. Pentru nivelul de locuire eneolitic am putut determina trei etape de construcții, două reprezentate de resturi de locuințe incendiate, o a treia fiind indirect identificată prin prezența depunerii menajere, ce se află intercalată între locuințe incendiate (L. 1 și L. 2 sau L. 1 și L. 5). Este de evidențiat faptul că în locuințele eneolitice de la Seciu, mai ales cele din nivelul inferior, au fost descoperite relativ puține vase întregibile și chiar material arheologic, ceea ce sugerează evacuarea inventarului acestora înaintea de declanșarea incendiului.

Nivelul de locuire Starčevo-Criș surprins în săpături este inconsistent. Cercetarea nu a permis observațiile cele mai edificatoare, nivelul fiind documentat pe suprafețe relativ mici. Ceramica este tipică pentru respectivul orizont cultural.

În nordul Munteniei criteriul după care au fost identificate așezările Starčevo-Criș a fost prezența ceramicii cu pleavă în pastă, suprafețele exterioare roșiatică, miezul negricios. În cantități reduse a fost descoperită ceramica ce are aplicată pe partea exterioară culoarea roșie (Târgșoru Vechi, Bălteni, Budureasca, Fântânele, Ceptura de Sus, Sărăcești, Urlați, Tohani, Coțatcu, Seciu), foarte rar apar urme de culoare albă (Coțatcu). Ca forme au fost identificate, cupele cu picior, plin sau gol în interior, vasele globulare cu gât scurt sau mediu, castroane tronconice cu pereții ușor curbați etc.

În nordul și centrul Munteniei ceramica descoperită are un aspect grosier, foarte rar apar urme de pictură cu culoarea roșie. Aceasta este în general aplicată ca fond al vasului. Aspectul 'rudimentar' al ceramicii Starčevo-Criș a fost explicat, potrivit conceptului difuzionist, printr-un proces de 'barbarizare' pe care îl capătă civilizația Starčevo-Criș pe măsură ce se depărtează de nucleul ei central, ce ar corespunde mai ales ultimei faze. Poate fi observat că ceramica descoperită în restul ariei culturii Starčevo-Criș de la nord de Dunăre este în cantități reduse. Astfel ceramica pictată de la Măgura, jud. Teleorman, din ambele niveluri de locuire, apare în procente ce nu depășesc 1%⁵, deși loturile de material sunt foarte bogate. Un alt exemplu îl reprezintă Trestiana unde ceramica pictată în ambele niveluri arheologice atinge procente de aproximativ 5-7% (Păpușoi 2005: 79, 82). La Târgșoru Vechi ceramica din ambele așezări nu depășește ca număr 200 de fragmente (Frînculeasa 2007: 13). Celelalte loturi de ceramică adunate din restul așezărilor din nordul Munteniei descoperite sunt de ordinul zecilor de fragmente. În această situație șansele de a descoperii ceramică pictată scade simțitor, cantitatea fiind determinată și de eșantionul prelevat. De asemenea nu aș fundamenta standardul de viață al unei societăți în funcție de decorul ceramicii. Probabil mai curând există o categorie ceramică de 'lux', ce procentual este în cantitate mai redusă decât cea uzuală, distribuția acesteia într-un teritoriu dat fiind legată de factori ce momentan ne scapă.

Descoperirile de la Târgșoru Vechi, Fântânele, Budureasca, Brătești de Sus, Ceptura de Sus, Dulceanca, Coțatcu au fost plasate într-un interval cronologic Starčevo-Criș II final – Starčevo-Criș IIIA-B. Așezarea din sectorul D de la Târgșoru Vechi, dar și descoperirile izolate de la Ceptura, Sărăcești, Lapoș (vetre aflate probabil în locuințe de suprafață) și Grozăvești ar putea fi posterioare

celor de mai sus. Și nivelul de locuire de la Seciu pare să aparțină aceleiași etape. Datele de care dispunem sunt inconsistente, de aceea aceste încadrări trebuie să se facă cu rezervă.

În stadiul actual al cercetării se observă că în nordul Munteniei locuirea Starčevo-Criș este încadrată pe un nivel cronologic ce corespunde fazei a III-a. Aceste așezări sunt ulterioare celei de la Măgura, unde a fost precizată o pătrundere de la sud de Dunăre la un nivel cronologic al fazei IIB a culturii Starčevo-Criș. Tot la Măgura a fost cercetată recent o așezare timpurie, aparținând orizontului Gura-Baciului-Cârcea sau Precriș (Andreescu și Mirea 2008).

Imaginea asupra neo-eneoliticului din această zonă, dar și din cea adiacentă pare să sufere o schimbare direct proporțională cu ritmul intens al cercetărilor din ultimii ani. În zona de nord a Munteniei au fost realizate în ultimii ani cercetări sistematice la Mălăieștii de Jos, Pietroasele 'Gruul Dării', Pietrosu, Coțatcu, Ziduri, dar și Însurăței (în nord-estul Munteniei), cercetări restrânse la Urlați, Apostolache, Budureasca, Ploiești, Seciu. Au fost cercetate așezări atribuite culturilor Starčevo-Criș (Urlați, Coțatcu, Seciu), Boian (Pietrosu, Urlați), Gumelnița (Ziduri, Urlați, Seciu, Ploiești), Cernavoada I (Pietroasele, Budureasca, Ploiești) sau aspectului cultural Stoicani-Aldeni (Mălăieștii de Jos, Coțatcu, Apostolache, Budureasca). Remarcăm că situațiile stratigrafice sunt diferite în ce privește așezările Stoicani-Aldeni. Deși toate aceste așezări sunt amplasate pe terase aflate la baza dealurilor, stratigrafia acestora orizontală (Mălăieștii de Jos, Apostolache, Budureasca) sau verticală (Coțatcu, Aldeni), pare să indice diverse modalități de utilizare a spațiului, mobilitatea comunităților, caracterul temporar al unor așezări, importanța mai mare a altora din acestea etc.

De asemenea au fost (re)valorificate cercetări mai vechi din nordul Munteniei cum sunt cele de la Geangoești (Mihăiescu și Ilie 2003-2004), Sudiți (Frînculeasa și Grigoraș 2009), Târgșorul Vechi (Frînculeasa 2007), Boboci (Peneș și Paveleț 2001), Colceag (Frînculeasa 2004a), identificate noi situri la Iordăcheanu (Frînculeasa et al. 2008: 66), Câlțești (Constantin și Constantin 2008), Grozăvești (Ilie 2005: 64) etc.

Putem remarca la Coțatcu, Seciu, Boboci, fără să excludem și siturile de la Aldeni sau Bălănești, depuneri stratigrafice consistente (pe verticală), iar la Urlați, Târgșorul Vechi probabil Iordăcheanu așezări gumelnițene cu stratigrafie orizontală. Așezarea de la Mălăieștii de Jos este situată în zona colinară, plasată la limita de nord a unei microzone caracterizată de terase întinse, înalte, aflate în apropierea confluenței râurilor Vărbilău și Teleajen. Cei ce au locuit în așezarea de la Mălăieștii de Jos, au găsit soluții ingenioase în a amenaja un bot de terasă, construind locuințe adaptate terenului restrâns ca suprafață și în același timp accidentat. Succesiunea de complexe arheologice arată o activitate intensă, dar și o dinamică importantă a comunității eneolitice de la Mălăieștii de Jos.

Așezarea eneolitică de la Seciu se află la distanțe relativ mari (în linie dreaptă) față de alte descoperiri din aceeași epocă aflate în apropiere. Raportându-ne la câteva așezări, avem 10,7 km de cea de la Mălăieștii de Jos, 12,2 km de cea de la Gura Vitoarei, la 14 km de cea de la Urlați, 10,59 km de cea de la Ploiești 'Tabaci' sau la 17,98 km de cea de la Apostolache. De la Seciu există vizibilitate asupra așezărilor eneolitice descoperite la Mălăieștii de Jos sau Gura Vitoarei. În bazinul râului Cricovul Sărat - ce traversează estul județului Prahova - distanțele dintre așezările eneolitice identificate (Apostolache, Iordăcheanu, Urlați, Colceag, Ciorani, Bărăitaru) sunt asemănătoare. În zona Ghinoaică - Budureasca, pe văi de râuri relativ modeste, ascunse între dealurile din nord-estul județului Prahova, așezările gumelnițene/Stoicani-Aldeni sunt și mai apropiate, uneori la câteva sute de metri, existând o densitate mult mai mare de locuire (Ghinoaică 'Persu', 'Valea Scheii', 'Mazili', 'Puțul lui Călin', Budureasca 'La Stănescu', 'La Hulă', 'La grec', 'Puțul Tătarului', 'Valea Pietrii', Boboci 'Băile Boboci', Tohani 'Dumbrava'). Mai remarc faptul că în zona Budureasca nivelurile eneolitice sunt inconsistente, ceea ce pare să indice o anumită mobilitate a comunităților umane din această zonă.

Vechile descoperiri de la Seciu au fost atribuite culturii Gumelnița. Dacă ceramica grosieră nu diferă de cea gumelnițeană, o parte din cea fină își găsește analogii în mediul cultural Stoicani-Aldeni. Plastica antropomorfă este modelată după canoane gumelnițene. Ca o observație suplimentară, plasarea așezării în zona colinară, într-un mediu relativ 'străin' comunităților clasice Gumelnița este un comportament ce poate fi catalogat drept atipic. Așezarea de la Seciu este situată la cea mai mare altitudine dintre așezările gumelnițene cunoscute în prezent, depășind din acest punct de vedere și așezările Stoicani-Aldeni (Frînculeasa 2007a: 23), cu excepția celei de la Câlțești, jud. Buzău aflată la 510 m (Constantin și Constantin 2008: 60). Nu credem că aceasta este o excepție, ci doar consecința unei anumite axiome a cercetării ce încă vede în comunitățile eneolitice gumelnițene

niște grupuri de oameni ce aveau ca 'ocupație' agricultura și creșterea animalelor, ce locuiau cu predilecție în apropierea apei, pe văile râurilor din zona de câmpie.

Deși pare o așezare situată la periferia ariei culturale gumelnițene, comunitatea de la Seciu avea acces și în același timp manipula mare parte din gama de 'materiale' tipice/specifice acestei culturi. Din acest punct de vedere nu pare deloc o comunitate izolată la periferia unui teritoriu definit drept cultural. În plus contactele sunt inclusiv cu zona aflată la nord-est așa cum arată materialele arheologice ce au analogii cu mediul Stoicani-Aldeni sau Cucuteni timpuriu. Deși ne așteptam ca aceste ultime elemente să fie prezente din plin, așezarea de la Seciu surprinde atât prin prezența artefactelor specifice, dar și a tipului de stratigrafie, complexe cercetate (locuințe, zona menajeră), toate înglobând caracteristicile unei comunități tipice gumelnițene.

Așezări precum cele de la Coțatcu, Boboci, Seciu sau Aldeni, Bălănești, situate în zona colinară a Munteniei, au depuneri arheologice eneolitice consistente, cu stratigrafii asemănătoare celor din *tell*-uri chiar dacă la altă scară. Probabil că nu sunt singurele, cercetările viitoare vor confirma prezența constantă a comunităților eneolitice în zona colinară a Munteniei. Siturile descoperite deși sunt plasate în bazine ale unor râuri importante, ele sunt situate mai curând în apropierea unor râuri secundare. În mai toate tratatele și sintezele în care este abordată, cultura Gumelnița și *tell*-urile sale par să coexiste numai în sudul Munteniei și Dobrogea. Nordul este doar superficial abordat. Trebuie spus că în nordul și nord-vestul Munteniei, mai ales în zona câmpiei piemontane, au fost identificate numeroase *tell*-uri gumelnițene (Frînculeasa 2008).

În acest areal geografic definit de câmpie înaltă, dealuri, bazine de râuri bogate, situația este mult mai complexă, zona nu are atributul doar al unui refugiu în care s-au retras comunitățile gumelnițene târzii odată cu pătrunderea comunităților ce vor defini cultura Cernavoda I.

Note

¹. Analiza a fost realizată cu spectrometrul portabil X - MET 3000TX de către dr. Bogdan Constantinescu de la Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară 'Horia Hulubei', în cadrul proiectului *Romarchaeomet*. Analiză realizată cu sprijinul arheologului Anca Popescu de la Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan' București, căreia îi mulțumim.

². Analiza și textul au fost realizate de către Andrei Soficaru de la Institutul de Antropologie 'Francisc Reiner' din București, căruia îi mulțumim; analiza materialului arheozoologic a dus la descoperirea unei maxile umane, informație Adrian Bălășescu (Centrul Național de Cercetări Pluridisciplinare, Muzeul Național de Istorie a României), căruia îi mulțumim.

³. Determinări realizate de Elek Popa, Adrian Bălășescu și Valentin Radu (Centrul Național de Cercetări Pluridisciplinare, Muzeul Național de Istorie a României) cărora le mulțumim.

⁴. Nu este menționat din care dintre siturile de la Lișcoteanca provine materialul osteologic; presupunem că este vorba de 'Movila Olarului'.

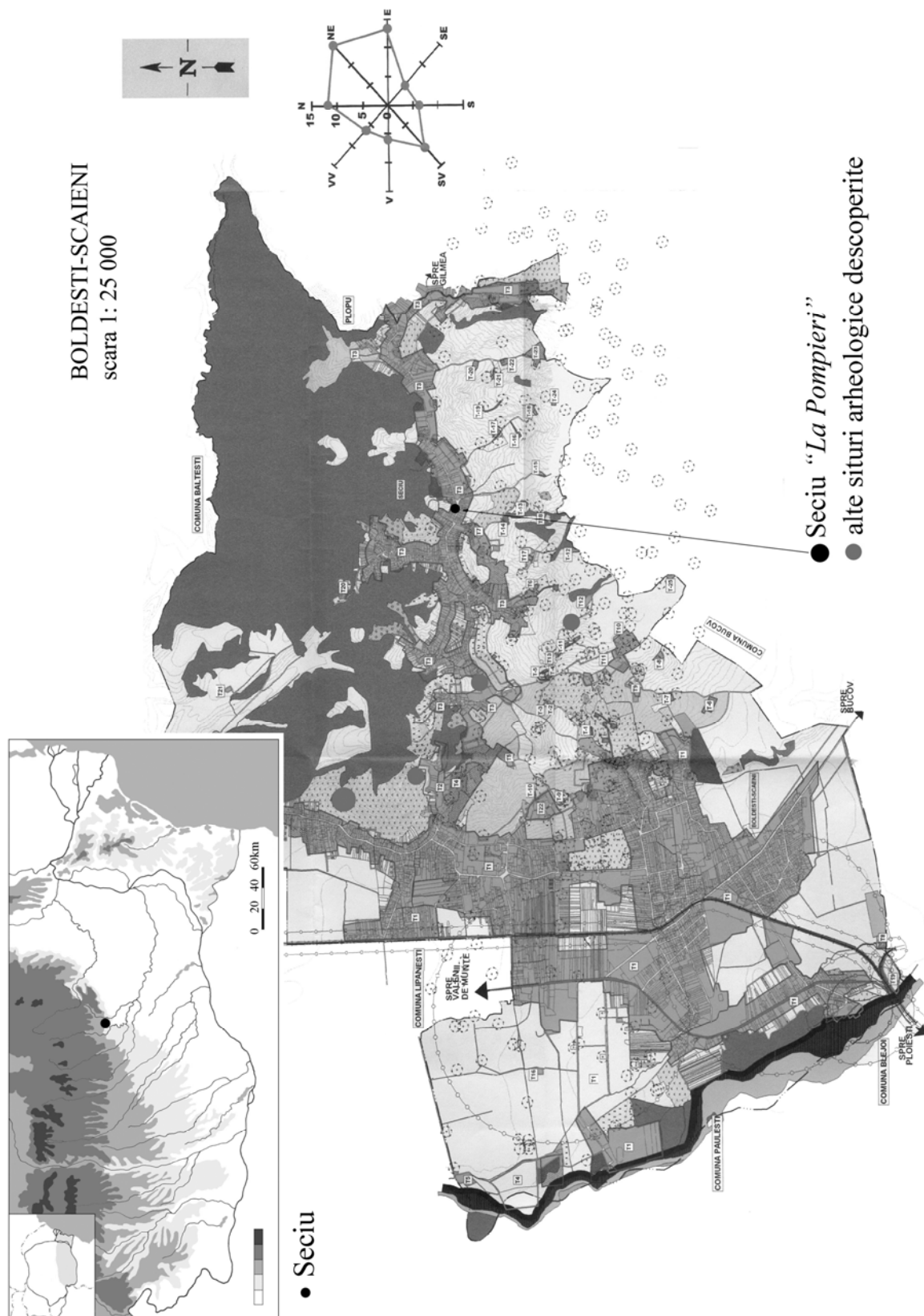
⁵. Informație Pavel Mirea de la Muzeul Județean Teleorman, căruia îi mulțumim.

Bibliografie

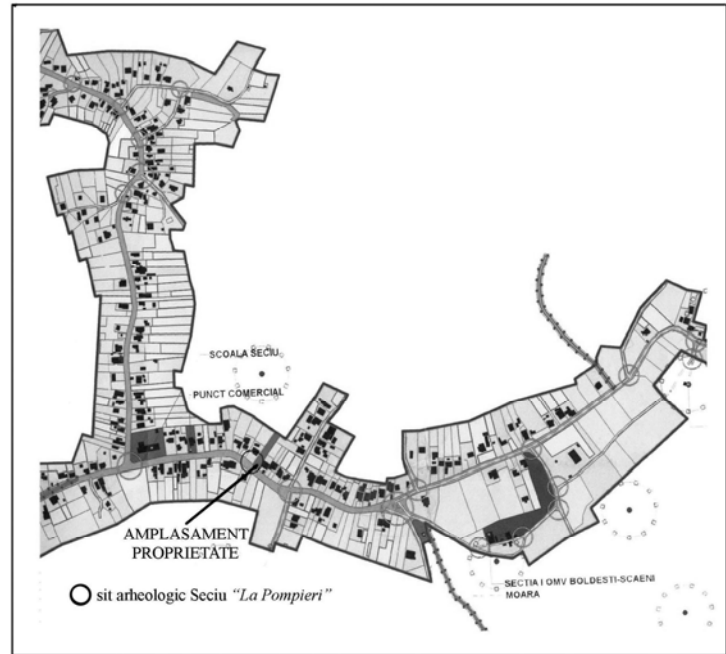
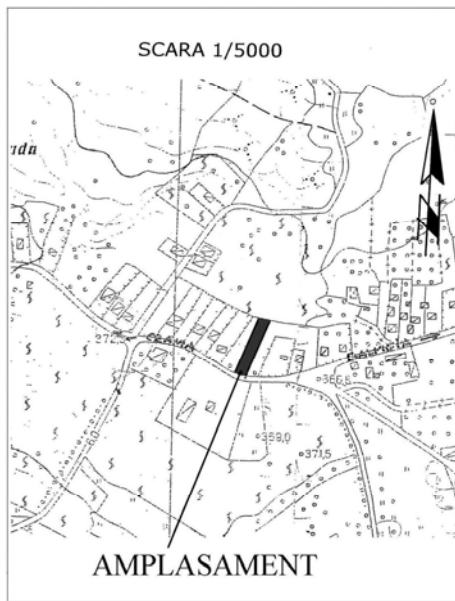
- Andreescu, R. (2002) *Plastica antropomorfă gumelnițeană. Analiză primară*, București.
- Andreescu, R.; Frînculeasa, A.; Paveleț, E.; Nica, T.; Torcică, I. (2006) 'Considerații preliminare asupra așezării eneolitice de la Mălăieștii de Jos (Jud. Prahova)', *Mousaios* XI: 9-33.
- Andreescu, R.; Frînculeasa, A.; Garvăn, D.; Nica, T.; Torcică, I.; Niță, L.; Dumitrașcu, V. (2007) 'Noi cercetări arheologice în Muntenia. Descoperirile de la Urlați (jud. Prahova)', *Argesis. Studii și comunicări, Seria Istorie* XVI: 11-37.
- Andreescu, R.; Mirea, P. (2008) 'Teleorman Valley. The beginning of the neolithic in Southern Romania', *Acta Terrae Septemcastrensis* VII: 57-75.
- Andreescu, R.; Grigoraș, L.; Paveleț, E.; Moldoveanu, K. (2008) 'Raport preliminar privind cercetările arheologice din *tell*-ul neo-eneolitic de la Coțatcu, com. Podgoria, jud. Buzău, Campania 2008', *Mousaios* XIII: 41-50.

- Bălășescu, A., Radu, V., Moise, D. (2005) *Omul și mediul animal între mileniiile VII-IV î.e.n. la Dunărea de Jos*, Târgoviște: Cetatea de Scaun.
- Bem, C. (1999-2000) 'Considerații privind o serie de tipuri de piese din aramă gumelnițene', *Buletinul Muzeului 'Teohari Antonescu'* 5-6: 155-79
- Brudiu, M. (2001) 'O problemă controversată în arheologia românească: phaloi sau tuburi suflante pentru foale', *Mousaios* VI: 9-23.
- Buza, L., D.; Mateș, A. (2008) 'Modele miniaturale de altare descoperite la Olteni – "Cariera de nisip", Situl B, jud. Covasna', *Angustia* 12: 41-56.
- Cârciumaru, M. (1996) *Paleoetnobotanica*, Iași: Helios.
- Constantin, M.; Constantin, C. P. (2008) 'Rezultatele cercetărilor de suprafață de la Câlțești, com. Pietrosele, jud. Buzău', *Mousaios* XIII: 59-74.
- Frînculeasa, A. (2004) 'Plastica antropomorfă și zoomorfă din epoca neo-eneolitică din patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova', *Cumidava* XXVI: 26-46.
- (2004a) 'Un vas zoomorf descoperit la Colceag (județul Prahova)', *Argesis. Studii și comunicări, Seria Istorie* XIII: 11-26.
- (2006) 'Cultura Starčevo-Criș în Muntenia (Cu privire specială asupra centrului și nordului Munteniei)', *Valachica* 19: 35-56.
- (2006b) 'Fragmente ceramice decorate antropomorf descoperite în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos-Județul Prahova', *Argesis. Studii și comunicări, Seria Istorie* XV: 31-40.
- (2007) 'Descoperiri arheologice din epoca neo-eneolitică la Târgșoru Vechi, județul Prahova', *Cumidava* XXIX: 11-27.
- (2007a) 'Aspectul cultural Stoicani-Aldeni, repere de cronologie relativă', *Peuce* V: 7-32.
- (2008), 'Așezarea eneolitică de la Apostolache, județul Prahova', *Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova, Serie Nouă* III-IV (11-12): 19-46.
- (2008a) 'Epoca eneolitică în nordul Munteniei. O evaluare cultural-istorică', *Mousaios* XIII: 7-39.
- Frînculeasa, A.; Garvăn, D.; Frînculeasa, M.; Voicu, B.; Adamescu, I. (2008) 'Descoperiri arheologice în bazinul râului Cricovul Sărat, județul Prahova', *Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova, Serie Nouă* III-IV (11-12): 47-100.
- Frînculeasa, A.; Niță, L.; Dumitrașcu, V. (2008) 'Asupra descoperirilor aparținând culturii Gumelnița de la Urlați (jud. Prahova)', *Acta Musei Tutovensensis* III: 94-105.
- Frînculeasa, A.; Grigoraș, L. (2009) 'Cercetările arheologice de la Sudiți', în Garvăn, D.; Buza, D.; Frînculeasa, D. (eds.), *Precucuteni. Originea unei mari civilizații*, Biblioteca Musei Antiquitatis XXIII, pp. 11-13, Piatra Neamț.
- Grigoraș, L.; Paveleț, E. (2007) 'Studiu preliminar privind cercetările arheologice efectuate în tell-ul eneolitic de la Coțatcu, com. Podgoria, jud. Buzău', *Mousaios* XII: 7-26.
- Haimovici, S. (1998) 'Unele probleme arheozoologice privind aspectul cultural Stoicani-Aldeni din sud-estul României', *Cercetări Istoricе, serie nouă* 17(1): 283-7.
- (2005) 'Studiul materialului arheozoologic din nivelul gumelnițean de la mănăstirea Glavacioc (jud. Argeș)', *Argesis. Studii și comunicări, Seria Istorie* XIV: 75-80.
- Ilie, A. (2005) 'Contribuții la repertoriul arheologic al județului Dâmbovița. Situri preistorice pe Valea Neajlovului', *Valachica* 18: 72-6.
- Lazarovici, Gh. (1984) 'Neoliticul timpuriu în România', *Acta Musei Porolissensis* VIII: 48-104.
- Mareș, I. (2002) *Metalurgia aramei în neo-eneoliticul României*, Suceava: Ed. Bucovina-Istorică.
- Marinescu-Bîlcu, S. (1999-2000) 'Rhyta sau vase zoomorfe', *Buletinul Muzeului 'Teohari Antonescu'* 5-6: 251-61.
- Maxim, Z. (1999) *Neo-eneoliticul din Transilvania*, Bibliotheca Musei Napocensis XIX, Cluj-Napoca.
- Mihăiescu, G.; Ilie A. (2003-2004) 'Tell-ul gumelnițean de la Geangoești (com. Dragomirești, jud. Dâmbovița)', *Ialomița* IV: 71-80.
- Mirea, P. (2005) 'Considerații asupra locuirii Starčevo-Criș din sud-vestul Munteniei', *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos* XXII: 37-52.
- Moise, D. (1999) 'Studiul materialului faunistic aparținând mamiferelor descoperite în locuințele gumelnițene de la Însurăței "Popina I" (jud. Brăila)', *Istros, Serie Nouă* IX: 171-90.
- Nania, I. (1967) 'Locuitorii gumelnițeni în lumina cercetărilor de la Teiu', *Studii și Articole de Istorie* IX: 7-24.
- Paveleț, E.; Grigoraș, L. (2007) 'Catalogul pintaderelor din colecția de arheologie a Muzeului Județean Buzău', *Mosaios* XI: 35-47.
- Peneș, M.; Paveleț, E. (2001) 'Așezarea de la Boboci, comuna Jugureni, județul Prahova', *Mousaios* VII: 9-15.

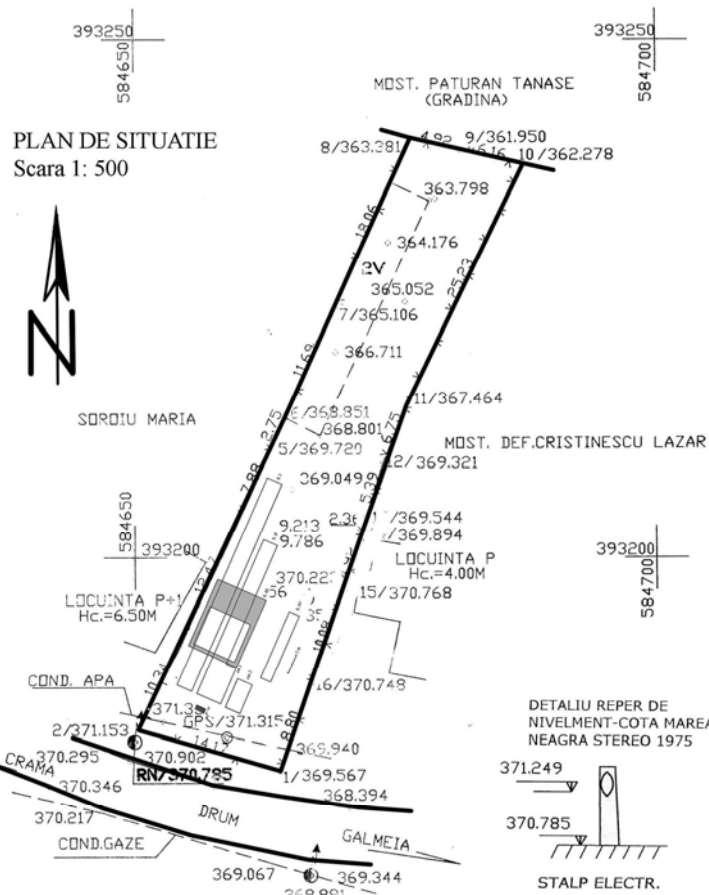
- Popovici, D. (2006) 'Observations about the pintaderas from the Cucuteni culture area in Romania', *Cercetări Arheologice XIII*: 173-87.
- Popușoi, E. (2005) *Trestiana. Monografie arheologică*, Bârlad: Sfera.
- Radu, V. (1999) 'Studiul resturilor osoase de pește de la Însurăței Popina IA. Campaniile 1995-1998', *Istros, Serie Nouă IX*: 191-6.
- Șimon, M., Șerbănescu, D. (1987) 'Considerații privind reprezentarea simbolică a piciorului uman din aria culturii Gumelnița', *Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos III-IV*: 29-34.
- Teodorescu, V. (1966) 'Date preliminare privind cultura cu ceramică liniară din teritoriul de la sud de Carpați al României', *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, 17 (2): 223-33.
- Tudor, E. (1977) 'Un aspect cultural post-gumelnițean descoperit în zona de dealuri a Munteniei (Săpăturile de la Brătești 'Coasta biserici', jud. Dâmbovița)', *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie*. 28 (1): 37-53.
- Tudor, E. (1978) Die gruppe Brătești, *Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, Nouvelle Serie*, XXII: 73-86.
- Voinea, V., M. (2005) *Ceramica complexului cultural Gumelnița-Karanovo VI, fazele A1 și A2*, Constanța: Ex Ponto.

Planșa I PUG Boldești-Scăieni, încadrarea în teren a sitului arheologic de la Seciu.
The location of the Seciu site on the general plan of Boldești-Scăieni.

1

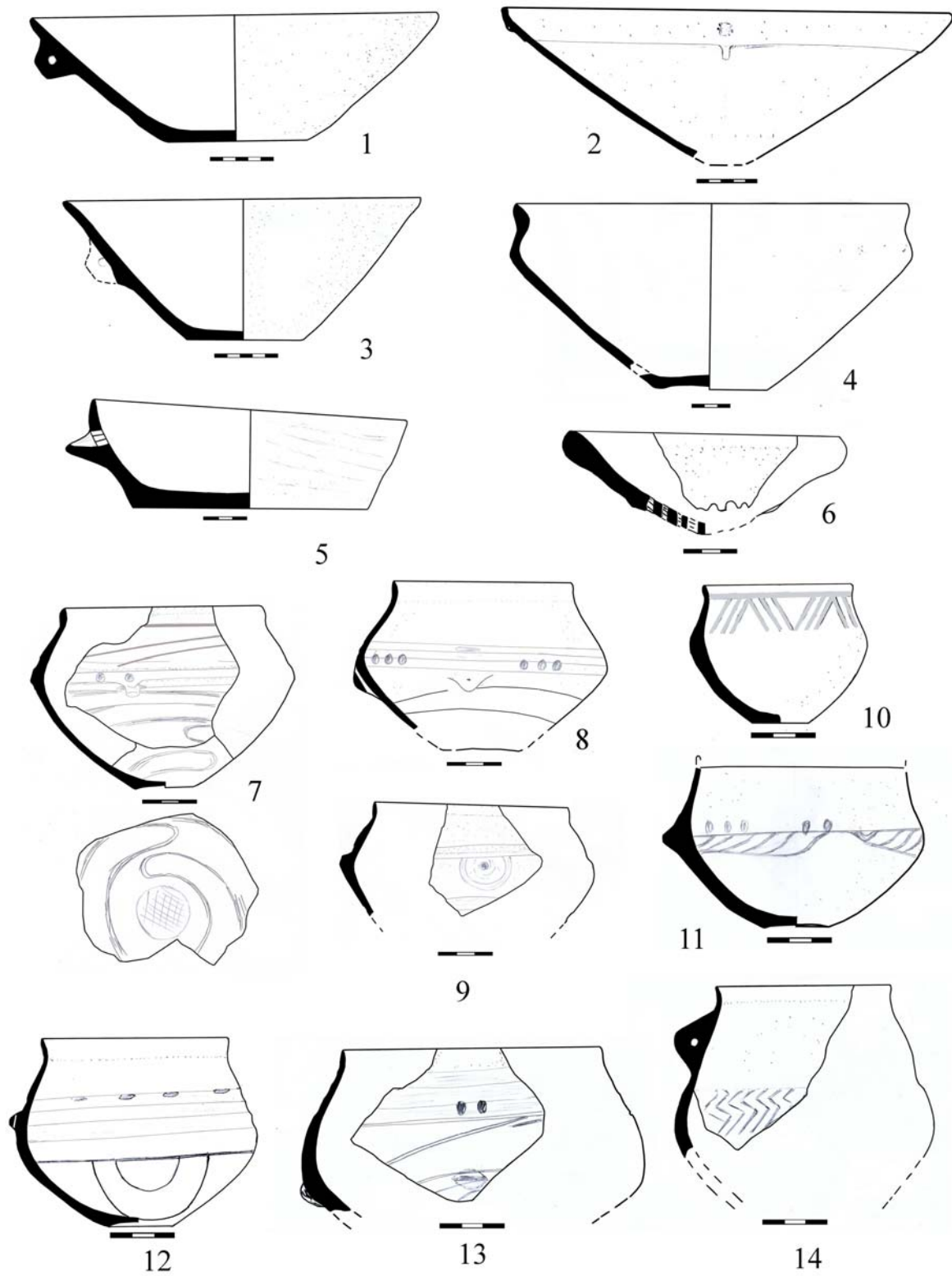

2

3

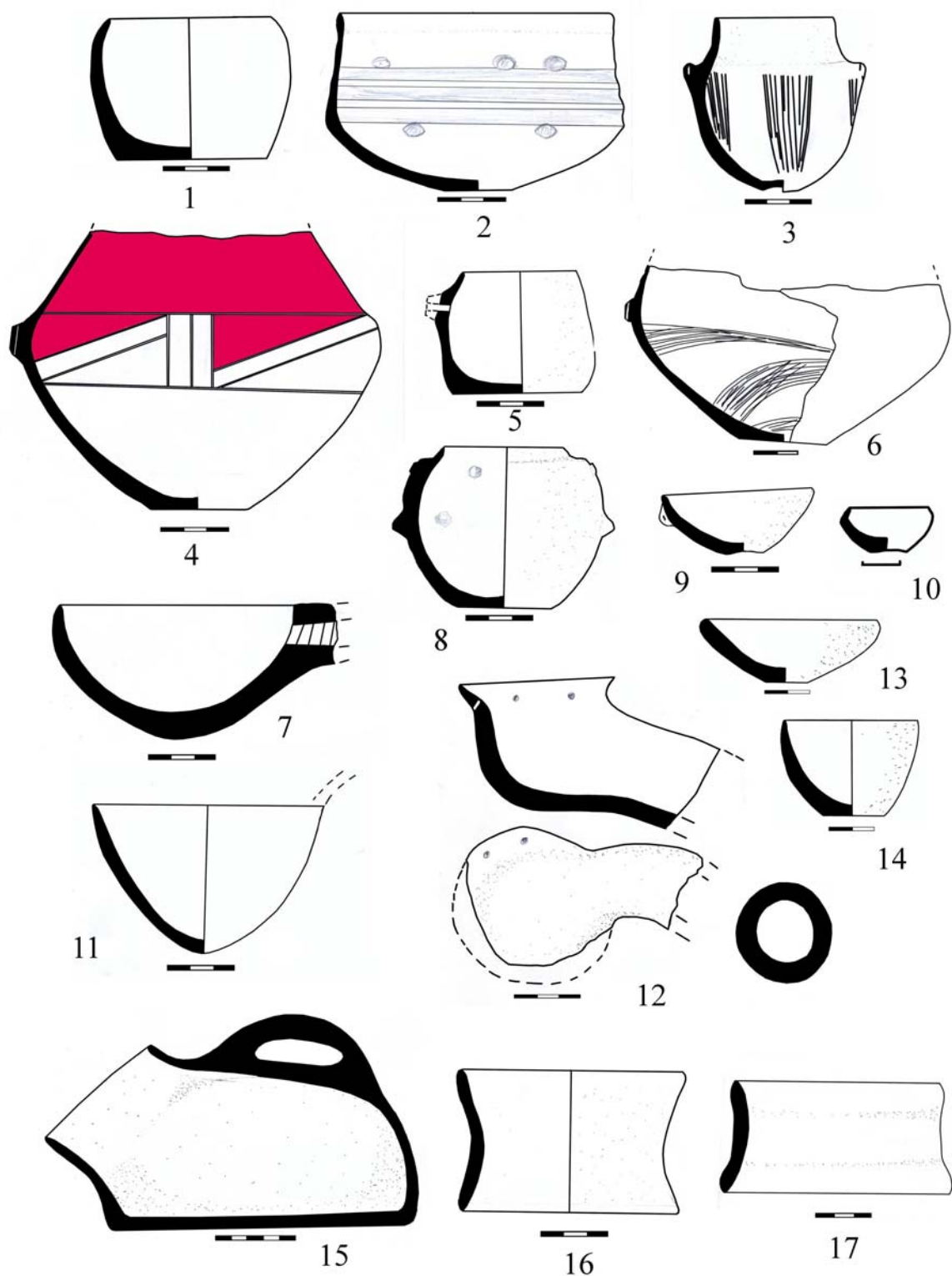
Planșa II Amplasamentul sitului arheologic de la Seciu (1, 2), ridicarea topografică cu poziționarea secțiunilor arheologice și a fundațiilor casei (3).

The location of the Seciu site (1, 2); the sections and the house base shown on the survey (3).

Plansa IV Ceramică, cultura Gumelnița.

Gumelnița culture pottery.

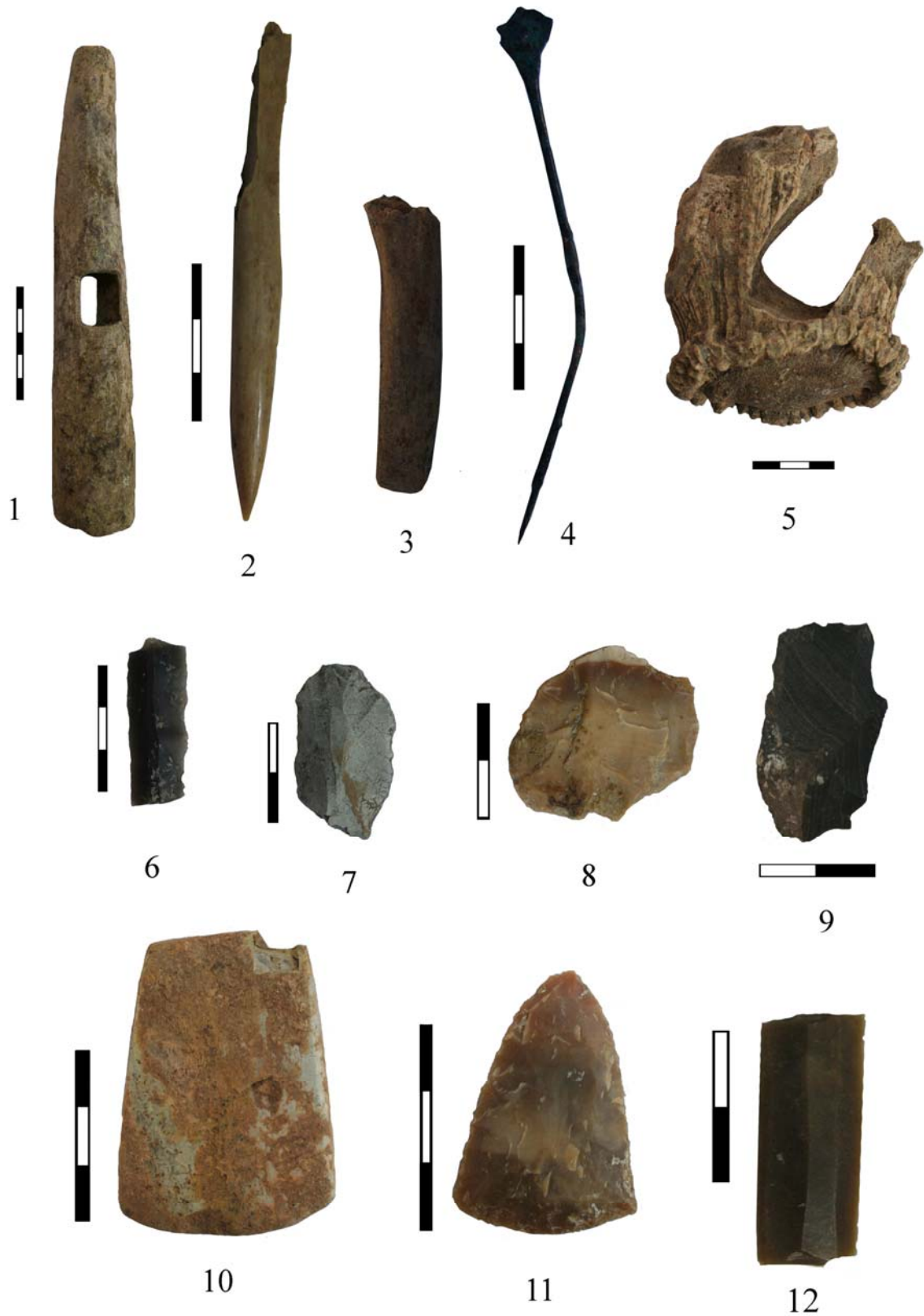
Plansa V Ceramică, cultura Gumelnița.
Gumelnița culture pottery.

Plasa VI Ceramică, cultura Gumelnița.
Gumelnița culture pottery.

Plasa VII Ceramică, cultura Gumelnița.
Gumelnița culture pottery.

Plansa VIII Unelte din corn (1, 5), os (2, 3), silex (6-9, 13), piatră (10), vârf din silex (11), ac din cupru (4).

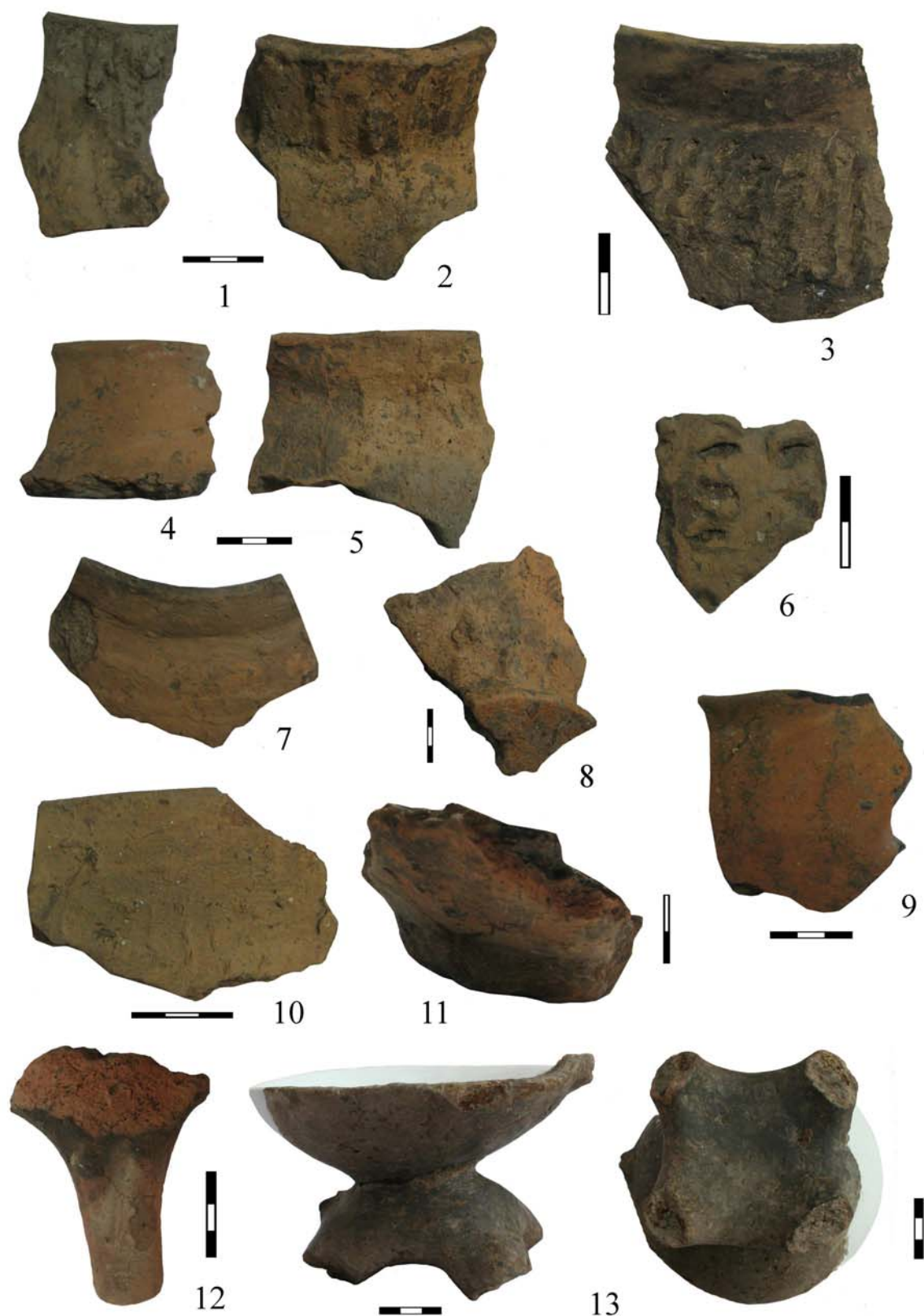
Horn (1, 5), bone (2, 3) and flint (10) tools; peak flint (11); cooper needle (4).

Plansa IX Plastică antropomorfă.
Anthropomorphic figurines.

Plansa X Plastică zoomorfă.
Zoomorphic figurines.

Planșa XI Ceramică cultura Starčevo-Criș.
Starčevo-Criș culture pottery.